

מימון המלחמה בעזה

מיסוי, חוב וחלוקת הנטל בין העובדים וההון

ישראל
במלחמה

דני פילק
שלמה סבירסקי
ירון הופמן-דישון

מרכז אדוה

מרכז אדוה

מימון המלחמה בעזה: מיסוי, חוב וחלוקת הנטל בין העובדים וההון

דצמבר, 2023

כותבי המסמך: דני פילק, שלמה סבירסקי, ירון הופמן-דישון

גרפיקה: ליטל ביטון

תמונת שער: בסיס זיקים, מריאנה בלנקיה, שתילסטוק

ועד מנהל

פרופ' יוסי דהאן, יו"ר

גב' ג'ילברט פינקל, גזברית

פרופ' איסמעיל אבו-סעד

ד"ר חדוה איל

פרופ' ניצה ברקוביץ

ד"ר מייסלון דלאשה

פרופ' יוסי יונה

פרופ' אורן יפתחאל

ד"ר תוויבה מג'דוב

פרופ' שושנה מדמוני-גרבר

פרופ' ריקי סויה

פרופ' דני פילק

פרופ' רחל קלוש

פרופ' אורי רם

עו"ד עולא שתייו

ד"ר גילי תמיר

ועדת ביקורת

רותי גור

חדוה ישכר

צוות מרכז אדוה

מנהל: ד"ר יובל לבנת

ניהול קשרי קהילה: ברברה סבירסקי

מנהל אקדמי: ד"ר שלמה סבירסקי

מנהלת תחום מגדר: ד"ר יעל חסון

רכזת מחקר: אתי קונור-אטיאס

מנהלת משרד וקשרי עיתונות: מירה אופנהיים

חוקרת: עו"ד נוגה דגן-בוזגלו

חוקר: ירון הופמן-דישון

חוקרת: ד"ר שני בר-און ממן

חוקר: מקס גרובמן

חוקרת: ד"ר פהימה עבאס

חוקרת: תהילה שרעבי

חוקרת: ד"ר מירי אנדבלד-סבג

רכזת פרויקטים בתחום המגדר: ד"ר באקה מואסי

קריאייטיב וגרפיקה: ליטל ביטון

פיתוח משאבים: אפרת יערי

מבוא

המלחמה המתמשכת בעזה, גורלם של כ-230 אלף מפונים, והצורך לשקם את יישובי הנגב המערבי מהווים כיום, ויהוו גם בעתיד הקרוב, מעמסה על תקציב המדינה. הדרך שבה תבחר הממשלה לממן את העלויות הללו תשפיע עמוקות על החברה הישראלית בשנים הקרובות.

בעת כתיבת שורות אלה (דצמבר 2023) נראה כי תוכניתו של משרד האוצר כוללת שילוב בין הגדלת החוב והגרעון לטווח הקצר ובין הסטה של כספים מסעיפי תקציב אחרים לטובת מימון עלויות המלחמה. כמו כן, האוצר מתכנן צמצום של החוב בטווח הבינוני על מנת להשיב את היחס חוב/תוצר לרמתו הנוכחית של 1.60%. שר האוצר בצלאל סמוטריץ' אמר כי הכוונה של הממשלה היא להציג יעד גירעון של 4% ב-2023 ואילו ב-2024, לדבריו, הממשלה אינה מעוניינת לפרוץ את הגירעון מעבר ל-5%. משמעות הדבר שתפיסת שר האוצר ומשרד האוצר היא התעקשות על מדיניות תקציבית מרסנת.

הסטת כספים מסעיפי תקציב אחרים פירושה קיצוץ בתקציבי תחומים כדוגמת תשתיות, בריאות, חינוך ורווחה. כידוע, כבר היום עומדת ההוצאה האזרחית בישראל בתחתית סולם ה-OECD. על רקע הנכונות להגדלת הגירעון רק לשנת 2024, להסטת הכספים מן השירותים החברתיים משמעות חמורה לטווח ארוך. העוול שבקיצוץ תקציבי השירותים החברתיים בולט אף יותר על

1 טוקר, נתי. דה-מרקר, 1.11.2023. האוצר חושף את הנזק האדיר: העלות של המלחמה עד כה מגיעה ל-30 מיליארד שקל; דה-מרקר, 23.11.2023. עלות המלחמה תשאיר את גורל ישראל בידי שוקי האג"ת; טוקר, נתי. דה-מרקר, 5.12.2023. האוצר חושף: התחזית לפני המלחמה הייתה לזינוק של פי שניים וחצי בגירעון 2024.

רקע התעקשותה של הממשלה שלא לגעת בכספים הקואליציוניים המיועדים לתחזוק והרחבת ההתנחלויות, וכן על רקע התפקוד הלקוי ביותר של משרדי הממשלה באסון ה-7.10 ומאז פרוץ המלחמה. חוסר תפקוד זה נבע – כסיבה מיידית – מאיושם של משרדי הממשלה בשרים ובפקידים בכירים בלתי מתאימים, אבל הסיבה העמוקה לתיפקוד הלקוי הוא הפירוק השיטתי של המערכות הציבוריות במהלך שנים ארוכות של הפרטות וקיצוצים תקציביים.

הקונספציה הכלכלית המבקשת להתמודד עם עלויות המלחמה על ידי קיצוצים תקציביים או פגיעה בציבור העובדות והעובדים (בתקשורת מדווחים על צעדים אפשריים שעשוי לאמץ משרד האוצר, כגון ביטול סובסידיות להורים עובדים, או מיסוי של החיסכון הפנסיוני) – משמעותה העמקת המגמות שגרמו לתפקוד הלקוי של מנגנוני המדינה לפני אסון ה-7.10, במהלכו ואחריו. אירועי המלחמה האחרונה ניפצו את הקונספציה לפיה ניתן לצמצם את ההשקעה במערכות הציבוריות מבלי לשלם על כך מחיר כלשהו. לכן, אל מול גישה זו של הממשלה ושל משרד האוצר, אנו מבקשים לאמץ אלטרנטיבה שביסודה שינוי במדיניות התקציבית והפיסקלית, וזאת על ידי מדיניות המבוססת על הגדלת המיסוי על העשירים ובעלי ההכנסות הגבוהות, לצד נכונות רבה יותר להגדלת הגרעון והיחס חוב/תוצר.

א. הגדלת המיסוי על עשירים

בניגוד למדיניות אותה מוביל כיום משרד האוצר, המבוססת על המשך מדיניות הקיצוץ התקציבי וחוסר הנכונות להעלאת מיסים, אנו מציעים מדיניות שתטיל את חלק מעלויות המלחמה על מיסוי עשירים, וזאת באמצעות שני מנגנוני מיסוי חדשים יישנים: מס עושר ומס ירושה, וכן באמצעות הוספת מדרגות מס הכנסה על יחידים ברמות ההכנסה הגבוהות.

להצעה להטיל את חלק מעלויות המלחמה על העשירים היסטוריה ארוכה. למעשה, ההתרחבות המשמעותית של מערכת המיסוי הפרוגרסיבית בארה"ב ובאירופה מקורה בצורך להשיג משאבים למימון שתי מלחמות העולם, וזאת על בסיס הדרישה לנקיטת מדיניות 'הוגנת' שתגייס גם את ההון למאמץ המלחמתי, ולא רק את ציבור העובדים הרחב שנלחם בחזית.²

מס עושר

מס עושר (*wealth tax*) הוא מס תקופתי (או חד-פעמי) המוטל כשיעור מסך השווי הכספי של ההון והרכוש של יחיד או של משק בית. מס זה מאפשר למסות יחידים ומשקי בית שמחזיקים בבעלותם הון ורכוש בהיקף גבוה, גם אם הכנסתם השוטפת אינה גבוהה.

² Scheve, Kenneth F. and David Stasavage. 2016. *Taxing the Rich: A History of Fiscal Fairness in the United States and Europe*. Princeton, Oxford: Princeton University Press.

לאחר שנים שבהן שלטה בארצות רבות המגמה של ביטול מס העושר, הרי שבשנים האחרונות שוקלות מדינות רבות אפשרות להטיל מס על העושר הן ככלי לגיוס כספים והן ככלי לצמצום אי שוויון, היות ומיסוי על העושר מגביר את הפרוגרסיביות של מערכת המס). בין המדינות שבהן עלתה ההצעה להטלת מס עושר נמנות בריטניה, שבה הוקמה בשנת 2020 ועדה שתבחן הטלת מס על העושר³; וארה"ב, שבה נידונה באותה השנה הצעתה של הסנטורית אליזבת וורן להטיל מס של 2% על אנשים שעושרם שווה לפחות 50 מיליון דולר ומס של 3% על אלה ששווים עולה על מיליארד דולר.⁴ כמו כן מזה כמה שנים שבאירופה מתקיים דיון אודות הצעתם של הכלכלן הצרפתי ת'ומא פיקטי ושותפיו, להטיל מס פרוגרסיבי על העושר במדינות האיחוד האירופי.⁵ גם בישראל מרכז אדוה כבר המליץ על אימוץ מס עושר בנייר עמדה שפורסם לפני שלוש שנים.⁶

הנסיבות העכשוויות – הצורך להתמודד עם הוצאות עתק מבלי לפגוע עוד במערכות הציבוריות השונות – הופכות את הטלת מס על העושר לרלוונטית מתמיד.

אמנם, לצד ההצעות להטלת מס עושר, קיימים בספרות הכלכלנית חילוקי דעות באשר ליכולת של מס עושר לגייס סכומים משמעותיים. עם זאת, בספרות זו קיימת הסכמה על כך שמס העושר יכול לתרום במידה כזו או אחרת, לצמצום אי-השוויון. כמו כן, ישנה הסכמה על כך שמס עושר הוא מס יעיל כלכלית וזאת משתי סיבות עיקריות: האחת, מס עושר מסוגל לגבות את מה שמס הכנסה לא הצליח לגבות בשל צורות שונות של הימנעות מתשלום. שנית, מס על העושר אינו מהווה תמריץ שלילי לעבודה.

3 [Wealth Tax Commission, 2020.](#)

4 [Elizabeth Warren Presidential Campaign, 2020. Ultra-millionaire Tax.](#)

5 Saez, Emmanuel ;Gabriel Zucman and Camille Landais .2020 ,*A progressive European wealth tax to fund the European COVID response*; Oxfam International, 2023. *Economists, activists and millionaires register landmark 'European Citizens' Initiative' calling for a European wealth tax on the richest 1%.*

6 סבירסקי, שלמה; ברברה סבירסקי וירון הופמן-דישון, 2020. *מיסוי כמנוע שוויון*. מרכז אדוה.

באשר לביקורת על יכולתו המוגבלת של מס עושר לגבות סכומים משמעותיים (שהיה נימוק עיקרי לויתור על המס בסוף המאה ה־20), יכולת זו תלויה במספר גורמים: רצון פוליטי, בסיס המס, גובהו ומידת הפרוגרסיביות שלו. עם זאת, גם אם יש מחלוקת בספרות לגבי יעילותו לטווח ארוך של מס על העושר שנגבה מדי שנה, הרי שאין חילוקי דעות בספרות לגבי יעילותו ותרומתו של מס עושר הנגבה חד־פעמית לאורך מספר שנים.⁷

גם הוועדה הציבורית שהוקמה בבריטניה בשנת 2020, ובחנה הטלת מס עושר כדרך להתמודד עם ההוצאות הגבוהות של משבר הקורונה, הגיעה למסקנה שמס עושר חד פעמי שייגבה לאורך חמש שנים, מהווה כלי יעיל בהחלט לגיוס כספים (בבריטניה חישבו שמס שכזה יכול לגבות 250 מיליארד פאונד), וגם יתרום לצמצום האי שוויון.

הטענות בספרות נגד יעילותו של מס עושר שנתי קשורות לעלות הכרוכה בגבייתו כמו גם על היכולת של עשירים לעזוב את המדינה, או להעביר את נכסיהם הניידים למקלטי מס. במדינות שגובות מס על העושר, הסכומים אינם גבוהים במיוחד. בספרד, לדוגמה, ההכנסות ממס על העושר מהוות רק 0.2% מהתמ"ג (שווייץ מהווה מקרה יוצא דופן שכן ההכנסות ממס על העושר שם מהוות 1.1% מהתמ"ג).⁸ עם זאת, חוקרים אחרים טוענים שיש כיום כלים להתמודד עם בעיות אלו באופן שיגביר את הגבייה, כדוגמת מיסוי של אזרחים לכל החיים גם אם הם מתגוררים במדינות אחרות ושיפור מערכות

7 Adam, Stuart and Helen Miller. 2021. "The economic arguments for and against a wealth tax". *Fiscal Studies* 42(3-4): 457-483.

8 Adam, Stuart and Helen Miller. 2021.

המידע, או התמקדות בעשירים מאוד על מנת למנוע בעיות של מי שיש לו עושר אך אין לא נזילות.⁹

כמו כן, חשוב לציין שמאז המאמץ הבינלאומי להילחם בהלבנת הון, קשה יותר לעשירים להבריח את הונם למלקטי מס. כפי שמציינת Sarah Perret, מנהלת היחידה למיסוי יחידים ומסי רכוש במחלקה למדיניות מס בארגון ה-OECD, שינויים בתכנון ומבנה המס, התאמת המבנה לצורות עושר חדשות והעובדה שהמערכת הפיננסית הפכה לשקופה יותר בעשור האחרון, יכולים להפוך את המס על העושר השנתי לכלי יעיל יותר.¹⁰

יש לציין כי גם אם הספרות טוענת כי מס עושר שנתי הוא פחות יעיל ככלי לגבות סכומים משמעותיים לאורך זמן, הרי שהוא כן יעיל על מנת לצמצם את רמת הריכוזיות של העושר. זאת, כמובן, מתוך מודעות שלמערכת המס תפקיד מוגבל בצמצום פערים, שכן צמצום פערים אמיתי מחייב לא רק נקיטת צעדים ל'חלוקה מחדש' כגון מיסוי ('ex post'), אלא גם שינויים במבנה שוק העבודה והייצור, שיביאו לשינוי בחלוקת ההכנסות בין ההון והעובדים ובקרב העובדים ברמות השכר השונות ('ex ante').¹¹

את הדיון על מס שנתי על העושר אפשר לדחות למועד אחר. כעת, השאלה הדחופה היא איך לממן את עלות המלחמה מבלי לפגוע עוד יותר בחברה

9 Piketty, Thomas ;Emmanuel Saez ,and Gabriel Zucman". 2023. "Rethinking capital and wealth taxation". *Oxford Review of Economic Policy* 39(3): 575-591.

10 Perret, Sarah. 2021. "Why were most wealth taxes abandoned and is this time different?". *Fiscal Studies* 42(3-4): 539-563.

11 Papadimitriou, Dimitri B.; Michalis Nikiforos, and Gennaro Zezza. 2019. "Can redistribution help build a more stable economy?". *Strategic Analysis*; Levy Economics Institute of Bard College: Annandale-on-Hudson, NY.

הישראלית. הצעות האוצר שפורסמו בתקשורת, כגון ביטול פטורים ממס למשפחות עובדות או הטלת מס על החיסכון הפנסיוני, מטילות את כל עול מימון המלחמה ותוצאותיה על ציבור העובדים. הטלת מס על העושר – בשלב זה כצעד חד פעמי לפרק זמן מוגדר – תהפוך את מימון המלחמה ליותר צודק.

מיסוי ירושות גבוהות

צעד נוסף להפוך את מערכת המס לפרוגרסיבית יותר, ולהפוך את מימון הוצאות המלחמה לצודק יותר, הוא להטיל מס על ירושות מעל סכום מסוים. מס עיזבון (*estate tax*) או מס ירושה (*inheritance tax*) הם מיסים המוטלים על עזבונו של הנפטר או על הסכומים המתקבלים אצל היורשים, בדרך כלל ילדיו או משפחתו. בניסיון לצמצם את היקף ההעברה הבינדורית של העושר, ממשלות רבות ממסות את הירושה או העיזבון. בארצות הברית, ארץ בה רואים בחיוב רב עושר אישי ומשפחתי, מוטל כיום מס בשיעור של 40% על עזבון שמעל 5 מיליון דולר; במשך רוב המאה ה-20, שיעור מס העיזבון שם היה גבוה אף יותר והסכום הפטור היה קטן יותר. ישראל היא אחת ממדינות ה-OECD הבודדות שבהן לא קיים מס ירושה או מס עיזבון, לאחר שזה בוטל בשנת 1981.

בדו"ח שפורסם על ידי ה-OECD בשנת 2021 הומלץ להטיל מס ירושה הן כדרך לגביית סכומים משמעותיים, והן כדרך לצמצם את ריכוז העושר והאי-שוויון.¹² המסקנה של הדו"ח היא שמיסוי על ירושה שתוכנן כראוי מהווה כלי חשוב

12 OECD, 2021. *Inheritance Taxation in OECD Countries*. OECD Tax Policy Studies, No. 28.

להשיג את שתי המטרות. הדו"ח ממליץ, בין השאר, כי על מס הירושה להיות פרוגרסיבי ולכלול את כל מקבלי הון ו/או הטבות כירושה מעל סכום מסוים.

גם בישראל מתקיים דיון ארוך אודות השבתו של מס הירושה. עוד בשנת 2000 עלה מס העיזבון לדיון ציבורי מחודש, כאשר ועדת בן בסט שבחנה את מערכת המס בישראל המליצה להטיל מחדש את מס העיזבון, וזאת, בין השאר, כאמצעי לצמצום האי־שוויון.¹³ המלצתה של ועדת בן בסט, וכן נסיונות נוספים להשיב את מס העיזבון מאז, לא הצליחו עד היום.

אומדן שערך מרכז המחקר והמידע בכנסת בשנת 2022, לבקשתו של ח"כ דוד אמסלם, מצא כי סכום הירושות השנתי של כלל משקי הבית בישראל מוערך בכ־118 מיליארד ש, ומתוכו בקרב העשירון העליון של משקי הבית, בכ־53 מיליארד ש. לפי המסמך, הטלת מס עיזבון בשיעור של 10% עד 15% על ירושות גבוהות שמעל 5 מיליון ש או מעל 10 מיליון ש, יניבו לקופת האוצר 4 עד 7 מיליארד ש"ח בשנה.

לנוכח המציאות הנוכחית, הצורך להגדלת מקורות התקציב בשנים הקרובות ולפני כל קיצוץ בתקציב המדינה ובשירותים החברתיים, יש ליישם סוף סוף את ההמלצה המתמשכת להטלה מחדש של מס הירושה על ירושות גבוהות.

הוספת מדרגות מס ברמות ההכנסה הגבוהות

כפי שהוצע כבר בעבר על ידי מרכז אדוה, הצעד הרצוי בכל הנוגע למס הכנסה על יחידים או לאחד מס זה עם המס על רווחי ההון, וזאת על מנת למנוע את המצב הנוכחי, שבו הכנסות מעבודה ממוסות בשיעורים גבוהים בהרבה מאלה של רווחי ההון.¹⁴ זאת כאשר לעצמאים בעלי הכנסות גבוהות ולבעלי הון יכולת להעביר כספים מתחום אחד לשני ביתר קלות, וכך לשלם פחות מיסים, בעוד שלרוב הגדול של השכירים אין אפשרות כזאת. כמוכן, אצל האלפיון העליון, ההכנסות מרווחי הון משמעותיות יותר מההכנסות מעבודה.¹⁵

עם זאת, איחוד המיסוי עשוי להיות תהליך ארוך ורווי מאבקים, בשל יכולת ההשפעה הפוליטית של אלה שייפגעו מאיחוד המס. לכן, בעת חרום שבה יש צורך מידי להגדיל את הכנסות המדינה ולמנוע ניצול המלחמה על מנת להעמיק את מדיניות הקיצוצים הנהוגה זה שנים רבות, יש לנקוט בצעדים שגם אם אינם אופטימליים, הם יכולים להביא להגדלת הגבייה ולחלוקה צודקת יותר של עול עלות המלחמה. צעד אחד בכיוון זה הוא הוספת מדרגות מס בשיעורים של 55% ו-60% לאלה המשתכרים הכנסות גבוהות במיוחד. כיום מדרגת המס העליונה היא 50% (מדרגה רגילה של 47% למשתכרים 45 אלף ש"ח ומעלה, בצירוף מס ייסף של 3% למשתכרים 58 אלף ש"ח ומעלה).

14 שלמה סבירסקי, ברברה סבירסקי וירון הופמן-דישון, 2020. *מיסוי כמנוע שוויון*. מרכז אדוה.

15 Piketty, Thomas ;Emmanuel Saez ,and Gabriel Zucman". 2023. "Rethinking capital and wealth taxation".

הצעות להוספת מדרגות מס הכנסה לרמות השכר הגבוהות כבר עלו לדיון בישראל בעבר, כולל עליידי ועדת בן-בסט בשנת 2000 שהמליצה להטיל מדרגת מס נוספת בשיעור של 60% על משתכרי שכר גבוה במיוחד, וכן על-ידי מפלגת העבודה בראשות עמיר פרץ בשנת 2019.¹⁶

עם זאת, הצעות אלו נדחות פעם אחר פעם, בין השאר תוך שימוש בטענה כי מס שולי גבוה על הכנסות גבוהות במיוחד יביא להימנעות מתשלום מיסים, עליידי תכנוני מס או עזיבת הארץ. על אף שיש בסיס לחשש מפני העלמות מס, יש לציין כי הימנעות זו מתרחשת גם כיום, ותרחש ככל הנראה בכל שיעור מס שייקבע.

כיום, בזמן מלחמה, כאשר רבים בציבור מגוייסים ללחימה, לתרומות ולסיוע אזרחי, וכאשר חלק מהציבור איבד את פרנסתו ותלוי בתשלומי דמי אבטלה; הדרישה להטלת חלק מעלויות המלחמה הגבוהות על אלו הממשיכים להשתכר שכר גבוה מאוד גם בזמן המלחמה אמורה לקבל תמיכה ציבורית רחבה, כולל בקרב המשתכרים שכר גבוה עצמם. מימון חלק מעלויות המלחמה עליידי משתכרי שכר גבוה בוודאי מוצדק יותר מפגיעה נוספת במשתכרי שכר נמוך ובינוני, במקבלי דמי האבטלה וקצבאות הביטוח הלאומי, בקשישים, בילדים ובכלל הציבור הרחב שייפגע מקיצוץ נוסף בשירותים החברתיים.

16 הופמן-דישון, ירון. גלובס, 13.8.2019. התוכנית של העבודה-גשר אינה "קיצונית".

ב. הגדלת הגרעון והגדלת היחס חוב/תוצר

לפי ההערכות של עלות המלחמה הנוכחית וגם אם כל צעדי המיסוי שלעיל יתמלאו במלואם, עדיין יהיה צורך לעשות שימוש בהגדלת הגרעון והחוב. למימון התקציב באמצעות הגדלת הגרעון והחוב השלכות ארוכות טווח, שבהן הגדלת תשלומי הריבית השנתיים המכבידים על תקציב המדינה לאורך זמן. עם זאת, מימון גרעוני הוא אמצעי מקובל שבו עושות שימוש מרבית מדינות העולם, ונחשב אף לרצוי כאשר הסכומים משמשים להגדלת ההשקעות הציבוריות והחברתיות. בזמן משבר הקורונה, ועל רקע הפגיעה בהכנסות הממשלתיות של מדינות רבות בעולם, נקטו מדינות רבות במדיניות של מימון גרעוני, והרחיבו באופן משמעותי את היחס חוב/תוצר שלהן.

גם ישראל נקטה במדינות דומה בתגובה למשבר הקורונה והרחיבה את ההשקעה התקציבית, אלא שישראל מיהרה לבצע 'סיבוב פרסה'¹⁷ והייתה אחת ממדינות ה-OECD שהורידו בצורה דרסטית את הגרעון התקציבי, מ-11.3% ב-2020, ל-4.4% ב-2021 ולעודף תקציבי של 0.6% ב-2022.¹⁸ במקביל, היחס חוב/תוצר בישראל ירד ב-2022 ל-60.9%, שיעור יחסית נמוך בהשוואה לרוב מדינות הקהילה האירופית.

17 סבירסקי, שלמה; אתי קונור-אטיאס, ברברה סבירסקי, ירון הופמן-דישון, 2021. תקציב המדינה לשנים 2021-2022: הרחבה נקודתית ואז סיבוב פרסה. מרכז אדוה.

18 משרד האוצר, החשב הכללי. הדוח השנתי 2022: סקירה לביצוע תקציב ההכנסות והגרעון.

לוח: יחס חוב/תוצר, ישראל ומדינות אירופה, סוף 2022
באחוזי תמ"ג

173.0	יוון
142.0	איטליה
112.0	ספרד
112.0	פורטוגל
112.0	צרפת
104.0	בלגיה
97.1	בריטניה
90.9	גוש היורו (ממוצע)
83.5	האיחוד האירופי (ממוצע)
78.4	אוסטריה
73.3	פינלנד
66.1	גרמניה
60.9	ישראל
50.1	הולנד
41.4	שוויץ
37.4	נורווגיה
32.9	שוודיה
29.8	דנמרק

מקור: Trading Economics, December 2022. Country List Government Debt to GDP.

כבר היום, ולאחר האילוצים שגרמה המלחמה והפגיעה בהכנסות המדינה, פונה משרד האוצר להגדלה זמנית של הגירעון ולגיוס חוב נוסף. עם זאת, כפי שצוין בתחילת מסמך זה, נכון להיום מדיניות זו מוגדרת כמדיניות זמנית בלבד לשנת 2023 ו-2024. זאת ועוד, מדינות זו מתבססת כיום בעיקר על גיוסים בחו"ל, תוך שהיא מעמיקה את החוב החיצוני של ישראל, לפני שמוצו האפשרויות לגיוס כספים מהציבור והגופים במוסדיים בישראל שיגדילו את החוב הפנימי. חוב פנימי, כזכור, נחשב בעל השלכות שליליות פחותות, ועשוי להיות אף בעל השלכות חיוביות שכן הוא יכול להוות אפיק למימון החסכונות הפנסיוניים של הציבור בישראל.

לאור הצרכים המיוחדים שיצרה המלחמה, ישראל יכולה וצריכה להרשות לעצמה להגדיל את הגרעון לפרק זמן של מספר שנים, תוך הגדלת היחס חוב/תוצר, מבלי לחרוג מן הנורמה שנקבעה בהסכמי מאסטריכט לגבי היקף הגרעון ויחס חוב/תוצר. חשוב לציין כאן כי בעשור האחרון השתנתה התפיסה לגבי החשיבות של יחס חוב/תוצר נמוך מבחינת שגשוג כלכלי וחברתי.

מדיניות זו, שתיעשה באופן שקול וזאת לאחר מיצוי כל הצעדים להגדלת הכנסות המדינה באמצעות מיסוי עשירים כפי שפורטו לעיל, הינה צעד עדיף והוגן יותר מאשר קיצוץ חסר אבחנה בשירותים החברתיים, צעד שגם לו השלכות קשות ביותר לטווח הקצר ולטווח הארוך גם יחד.

מרכז אדוה

adva.org